אלא לעולם זו ולא סבירא ליה והתם טעמא מאי משום דתפיס הכא נמי הא תפיס אמר רב הונא אמרי [א]בי רב איסתרא מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא מאי קמ"ל תפוס לשון אחרון הא אמרה רב חדא זימנא דאמר רב אי הואי התם הוה יהיבנא כוליה למשכיר (א)(אי איתמר הא ולא איתמר הא הוה אמינא מיהדר קא הדר ביה אבל הכא) מהו דתימא פרושי קא מפרש קמ"ל:

מתני'

אלא לעולם. האי דקאמר זו דברי בן ננס היינו משום דלא סבירא ליה תפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא ואזלינן בתר חזקה כרבנן דאמרי הלך אחר פחות שבלשונות. ודקשיא לך מהא דרב ושמואל דראשון ראשון קנה דמשמע תפוס לשון אחרון לאו היינו טעמא דהוא הדין אי אפיך ואמר סאה בסלע כור בל' אני מוכר לך דראשון ראשון קנה משום דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון אזלינן בתר חזקה: **דהתם.** גבי מרחץ טעמא מאי יחלוקו משום דתפיס כל אחד החצי כדאוקימנא(ב) בבא באמצע החדש והוא הדין לרבנן דאזלי' בתר פחות שבלשונות שהמוכר מוחזק הוא וכגון שקבל כבר הדמים. הכא נמי גבי ראשון ראשון קנה היינו טעמא דהוא תפיס דמה שתפס לא מפקינן מיניה ולא משום לשון אחרון דהוא הדין אי אמר איפכא. והא ליכא למימר דשמואל כבן ננס סבירא ליה דתפוס לשון אחרון כדאמר ראשון ראשון קנה דמשמע תפוס לשון אחרון והאי דאוקי למתני' דהתם בבא באמצע חדש כו' היינו טעמא כדאמרן לעיל דאיכא למימר מיהדר קמהדר ביה ואיכא למימר פרושי קמפרש אבל היכא דודאי קהדר ביה סבירא ליה תפוס לשון אחרון כבן ננס ליכא למימר הכי דכיון דאמר זו דברי בן ננס משמע דלא סבירא ליה ועוד דהא לא פליג שמואל עליה דרב דאמר חלוקין עליו חביריו על בן ננס ואשמועינן דהאי משנה דמרחץ רבנן היא ולא מספקא לן אי פרושי מפרש אי לא אלא ודאי מיהדר הדר ביה ומכחיש לשון אחרון את הראשון ואפ"ה קתני יחלוקו דלא אמרינן תפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא וכיון דאשמועינן רב התם גבי מרחץ מיהדר קהדר ביה ולאו פרושי קא מפרש שמואל נמי הכי סבירא ליה ועוד דשמואל נמי קאמר אבל חכמים אומרים כו' אלמא סבירא ליה דהאי משנה דמרחץ רבנן היא. ומיהו ליתא הלכתא כרב דאמר בסמוך אי הואי התם הוה יהיבנא כוליה למשכיר דתפוס לשון אחרון כבן ננס ולא כשמואל דאוקמה בבא באמצע החדש אלא כרב נחמן דפליג עלייהו התם [ב"מ קב:] ואמר קרקע בחזקת בעליה עומדת ואפילו בא בסוף החדש כולו למשכיר שהספק לאו עכשיו נולד שמתחלת החדש נולד והעמד קרקע על חזקתו ונמצא שדר (א) על בית של חבירו וצריך להעלות לו שכר ואע"ג דאפיך מיפך וא"ל מעיקרא מדינר זהב לחדש בשנים עשר זהובים לשנה קאמר רב נחמן נמי כולו למשכיר דטעמא לאו משום תפוס לשון אחרון הוא אלא ספוקי מספקא ליה כשמואל רביה וספיקא שדי לה אתחלת החדש וקרקע בחזקת בעליו תעמידנו והכי הלכתא דאמרינן בפרק המקבל [ב"מ קי.] והא קיימא לן כרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת התם לאו מלתא דעביד לאיגלויי היא כו'. וגבי מתני' דהכא נמי ליתא הלכתא כבן ננס לתפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא כשמואל וכרב נחמן וקרקע בחזקת בעליה עומדת והלך אחר פחות שבלשונות כרבנן ויד מוכר על העליונה. וגבי כור בשלשים סאה בסלע נמי כיון דמטלטלי נינהו מודי רב נחמן דראשון ראשון קנה דמאי דתפיס תפיס דבקרקע הוא דאמרינן לעולם בחזקת בעלים הראשונים קיימא דקרקע אינה נגזלת אבל במטלטלין הלך אחר המוחזק מעיניהם: בפ"ק דסנהדרין (דף ז:) אמרי בי רב [רב] הונא והאמר רב הונא אמרי בי רב אלא רב המנונא כלומר כל היכא דאמרינן אמרי בי רב משמע תלמידי דרב היינו רב המנונא שהיה תלמידו של רב ואמר ההלכה משמו של רב והכי מוכח לקמן דפרכינן והא אמרה רב חדא זימנא: **איסתרא מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא.** אמר לחבירו בכמה חפץ זה אמר ליה איסתרא מאה מעי ואם אמר מאה מעי חייב לו ונתרצו מאה מעי איסתרא חייב לו איסתרא: **תפוס לשון אחרון.** כבן ננס. איסתרא סלע מדינה והוא חצי דינר שהוא שמיני שבסלע צורי כדאמרינן בהחובל בהתוקע לחבירו (ב"ק לו:) וחצי דינר תשעים ושש פרוטות שהפרוטה אחד משמונה באיסר(ג) והחצי דינר שלש מעות כסף שהוא ו' פונדיונין והפונדיון שני איסרין הרי שנים עשר איסרין לחצי דינר תן לכל איסר ח' פרוטות הרי תשעים ושש ונמצא מאה מעי דהיינו ק' פרוטות יתירים על איסתרא ארבע פרוטות. מעות סתם היינו פרוטות של נחשת והכי מוכח בפרק הזהב (ב"מ מה.) דאמרינן תא שמע הפורט סלע ממעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל הסלע מעות כו' השתא לב"ש לגבי פריטי מחללינן כו' אבל של כסף שיש ששה בדינר נקראין מעות כסף: **אי הואי התם.** כשבא מעשה לפני ר"ש בן גמליאל ולפני ר' יוסי ואמרו יחלוקו: **הוה יהיבנא כוליה למשכיר.** משום דתפוס לשון אחרון: **מהו דתימא.** לאו משום דאית ליה תפוס לשון אחרון קאמר יהיבנא כוליה למשכיר אלא משום דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא מיהדר הדר ביה כלל אלא נתכוין ליטול דינר זהב לכל חדש והיה ירא שמא תתעבר השנה ופירש הך שנה דאמרי לך י"ב דינר לשנה לא בשנה מעוברת קא אמינא אלא בשנה פשוטה שמגיע דינר לכל חדש דכל היכא דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא יסתרו הלשונות זו את זו יש לנו לומר דמפרש הוא ואינו חוזר מדיבורו והלכך ודאי אזיל בתר לשון אחרון דפירוש הוא לראשון. אבל איסתרא מאה מעי שהאיסתרא צ"ו פרוטות וסותרין הלשונות זה את זה והאי דקאמר איסתרא מאה מעי כאילו אמר צ"ו מעות מאה מעות דמי אלא שכך היו רגילין לדבר בקוצר לשון לקרות לצ"ו פרוטות איסתרא התם קאמר רב הלך אחר המוחזק כשמואל ורבנן דפליגי אבן ננס: **קמ"ל.** רב דכבן ננס סבירא ליה והך דאיסתרא מאה מעי לבסוף איתמר כן נראה בעיני. ובבבא מציעא פרק השואל [ב"מ קב:] הכי גרסינן ליה מהו דתימא פרושי קמפרש קמ"ל ולא גרסינן אי מהתם הוה אמינא פרושי קא מפרש דבהא דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ליכא למימר דודאי איסתרא הוי פחות ממאה מעי ודמי ממש למתניתין דהן חסר הן יתר מדה בחבל. ורבינו זקני זצ"ל בבבא מציעא (דף קב:) כך פירש אי מהתם הוה אמינא טעמא דאיסתרא מאה מעי לאו משום דתפוס לשון אחרון אלא דהאי כוליה חד לשון הוא אלא פרושי קמפרש סלע גדול שיהא שוה מאה פרוטות וכי אמר ליה מאה מעי איסתרא הכי אמר ליה מאה פרוטות רעות שאין שוות אלא סלע ולא נהירא לי כלל דהא רב לאו דוקא איסתרא נקט דהוא הדין אי קאמר צ"ו פרוטות דליכא למימר פרושי קמפרש כי קאמר אחרי כן מאה פרוטות ועוד אדרבה מתניתין איכא למימר פרושי קמפרש [בשני עניים] כדאמר לעיל וכדפרישית לבסוף. והשתא דסבירא ליה לרב תפוס לשון אחרון בעינן לפרושי הא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה לרב טעמא משום תפוס לשון אחרון ואי אפיך מיפך לומר סאה בסלע כור בשלשים לא קנה עד שימשוך סאה אחרונה ולשמואל דמספקא ליה ואוקימנא לדידיה משום דמאי דתפיס תפיס בתרוייהו אמרינן ראשון ראשון קנה:

מתני'

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה. הוי מצי לשנויי כדאמרינן לעיל דגבי משכיר איכא למימר מיהדר קא הדר ביה ואיכא למימר פרושי קא מפרש אבל הכא (ב) איכא למימר מיהדר קהדר ולעולם זו וסבירא ליה אלא אע"ג דשני הכי לעיל לא משמע ליה שיהא כן עיקר הטעם ולא עביד מיניה לעיל אלא צריכותא בעלמא ועוד כדפירש הקונטרס דזו משמע דלא סבירא ליה הכי: **פרושי קא מפרש.** פי' הקונטרס דהכי קאמר ליה בשנים עשר זהובים לשנה לפי שאני סבור שהיא פשוטה אבל אם היא מעוברת אני רוצה שתתן לי דינר זהב לחדש[א] ולא גרסינן לפי זה אי איתמר בהא ולא איתמר בההיא דעל זה אינו מפרש כלום דמאי לא שמעינן לההיא דהמשכיר מההיא דאיסתרא אלא הכי גרסינן מהו דתימא פרושי קא מפרש כו' ובשם רש"י פי' דפרושי קמפרש קאי אההיא איסתרא מאה מעי כלומר סלע גדול שוה מאה מעי[ב] ושפיר גרים אי איתמר בהא ולא איתמר (ג) בהא ולא תקשה לפרש"י אמאי לא שמעינן ההיא דאיסתרא מההיא דאמר רב ואילו הואי התם יהיבנא כוליה למשכיר דהוה אמינא טעמא דרב לא משום תפוס לשון אחרון אלא משום דקרקע בחזקת בעלים קיימת[ג] וא"ת לפירוש רש"י היכי תיסק אדעתין דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ולעולם רב כרבנן דאמרי הלך אחר פחות שבלשונות הא תנן בגט פשוט (לקמן דף קסה: ושם) כתב זוזי מאה דהוו קיימי סלעים עשרין אין לו אלא עשרין זוזי מאה דהוו קיימין סלעין תלתין אין לו אלא מאה אלמא אע"פ שמפרש בהדיא אמרינן הלך אחר פחות שבלשונות ויש לומר דשאני ההיא דגט פשוט שרחוקין זה מזה ולא שייך כולי האי פירושי קא מפרש ומתיישב כאן פי' הקונטרס יותר[ד] משום דמעיקרא הקשה הא אמר רב חדא זימנא משמע דפריך אמאי איצטריך ההיא דאיסתרא ומשני דאיצטריך דלא הוה שמעינן ממשכיר דתפוס לשון אחרון דהוה אמינא דפרושי קא מפרש ומיהו בהשואל (ב"מ דף קב: ושם ד"ה הוה) יתכן טפי כפרש"י דקאי בההוא דמשכיר ופריך והא אמר רב חדא זימנא הכא גבי איסתרא[ה] ולרבי יצחק נראה דפרושי קא מפרש דהכא היינו ממש כההיא דלעיל והכי פירושו אי איתמר בההיא דאיסתרא ולא איתמר בההיא דמשכיר הוה אמינא פרושי קא מפרש ההיא דמשכיר ויהא כולו לשוכר דלא אמרינן תפוס לשון אחרון

דלא

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פכ"ז מהל' מלוה הלכה טו ועי' בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין לד טור ש"ע ח"מ סי' מב סעיף ה וע"ש והלך אחר פחות שבלשונות:

רבינו גרשום

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה. דאזלינן בתר לשון אחרון וגבי משכיר מרחץ לחבירו בי"ב זהובין לשנה מדינר זהב לחודש טעמא מאי אמר שמואל בא בתחלת החדש כולו למשכיר משום דהמשכיר תפיס דאכתי לא עמד באותו המרחץ השוכר אותו חדש העיבור והכי נמי להיכא דבא בסוף החודש כולו לשוכר דהא תפיש השוכר שכבר עמד בו החדש כולו ולהכי בבא באמצע החודש דתפיש האי כי האי יחלוקו והכי נמי להיכא דאמר ליה כור בל' סאה בסלע אני מוכר לך משום הכי ראשון קנה דהא תפיש כל סאה וסאה ולא משום הכי דאזלינן בתר לשון אחרון אבל גבי רישא יכול לחזור בו דהא לא תפש כל הכור משלם ואיהו אתני ליה למזבן כל הכור כשהוא שלם ולא לחצאין: אמר רב הונא אמרי בי רב. משמע דרב להיכא דאמר ליה שכיב מרע בעל פה או בשטר הבו לפלוני איסתרא מאה מעי אזלינן בתר לשון אחרון ויהבי ליה מאה מעי. אמר הבו ליה מאה מעי איסתרא יהבו ליה (א) בסלע איסתרא: והא אמרה רב זימנא חדא. דאזלינן בתר לשון אחרון דאמר אי הואי התם היכא דשכר מרחץ לחבירו בי"ב זהובין לשנה מדינר זהב לחודש יהיבנא ליה דינר זהב כוליה למשכיר אפי' בא המשכיר בסוף החדש שמשום דאזלינן בתר לשון אחרון: ודאי התם לענין מרחץ פשיטא ליה דכוליה למשכיר דאזיל בתר לשון אחרון אבל הכא באמרי בי רב מהו דתימא סד"א האי דקא יהבי ליה מאה מעי לאו משום דאזלינן בתר לשון אחרון אלא פירושי קמפרש כלומר כי האי איסתרא קאמינא דיהבי לי' דליהוי שוה מאה מעי להכי קאמר מאה מעי קמ"ל דלהכי הדר אמר מאה מעי איסתרא דאזלינן בתר לשון אחרון:

(א) נ"ל יהבו ליה סלע דהיינו איסתרא

מסורת הש"ס

(א) רש"ל מ"ז, (ב) [ע"א], (ג) בס"א נוסף: האיטלקי,

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה דהתם וכו' ונמצא שדר בשל בית חבירו כצ"ל ותיבת על נמחק: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' אבל הכא מיהדר כצ"ל ותיבות איכא למימר נמחק: (ג) ד"ה פרושי וכו' ולא איתמר בההוא ולא תקשה וכו' דאמר רב אילו הואי:

מוסף תוספות

א. דנהי דלעיל אמרינן פרושי קא מפרש לתועלת השוכר (עיי' רשב"ם לעיל ד"ה אי מהתם) איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי. ר"ן. ב. אבל גבי מרחץ כרבנן ס"ל ומספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון, אבל השתא מייתורא שמעינן דודאי משום דתפסינן לשון אחרון הוא. ריטב"א. ג. שהספק לא עכשיו נולד אלא מתחילת החדש נולד והעמד קרקע על חזקתו ונמצא שדר בשל חבירו וצריך להעלות לו שכר. רש"י ב"מ קב: ד. דכל היכא דפריך והא אמרה חדא זימנא מהדר תלמודא לתרוצי דלא ידעינן קמייתא מבתרייתא. שיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש. ה. הלכך צריך לפרש התם כפי' רש"י ז"ל והכא כפי' רשב"ם ז"ל. שם.